

проф. д-р Александър Омарчевски
Катедра „Историческо богословие“
Богословски факултет
СУ „Св. Климент Охридски“
1000 София, пл. „Света Неделя“ № 19

e-mail: omarchev@gmail.com
e-mail: omarchevski@theo.uni-sofia.bg
сл. tel. +3592 9890115/25
FAX +3592 9872525

София, 25. 05.2021 г.

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Александър Стоянов Омарчевски
на дисертационния труд на Илко Винчев Димитров на тема:
„Гавриил Кръстевич – възгледи и църковно-обществена дейност“
област на висше образование 2. Хуманитарни науки,
професионално направление 2.4. религия и теология (История на БПЦ)

Със заповед РД-38-172/6.4.2021 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ съм определен за член на научното жури, а от журито – за рецензент по процедурата за защита на докторската дисертация на редовен докторант Илко Винчев Димитров за присъждане на ОНС „доктор“.

Илко Димитров е роден на 20.08.1966 г. в град София. Средното си образование завършва в СОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ през м. май 1984 г. Завършва право през 1991 г. и теология през 2015 г. на ОКС „магистър“. На 1.7.2017 г. е зачислен за редовен докторант по 2.4. Религия и теология (История на БПЦ) в катедра „Историческо и систематическо богословие“ в Богословския факултет на СУ. Положил е изпитите от докторантския си минимум. В процеса на подготовката на работата му няма данни за допуснати нарушения. Отчислен е с право на защита на 1.7.2020 г.

Като докторант Илко Димитров е трудолюбив и отзивчив. Изпълнил е всички изисквания по Индивидуалния си план и е представил в срок докторската си дисертация за Гавриил Кръстевич, изготвена под научното ръководство на доц. д-р Павел Павлов.

Професионалният му път е изключително в сферата на придобитата юридическа правоспособност – работи като адвокат и помощник-нотариус. Ползва английски и руски езици.

Представеният за защита дисертационен труд е посветен на проблем, върху който няма много разработки у нас и в чужбина – личността на Гавриил Кръстевич и неговата църковно-обществена дейност. Текстът е с общ обем от 181 страници и включва предговор, увод, четири глави, заключение и използвана литература.

В **Предговора** авторът детайлно излага мотивите, довели го избора на темата, и благодари на всички, от които е получил помощ.

В **Увода**, наред с излагането на предмета, целите, задачите и методологията е направен и подробен преглед на източниците и историографията по темата, формиращи състоянието на изследването, което е много добър атестат за работата.

В първа глава – **Гавриил Кръстевич – ранни години** – съдържаща 6 точки и подточки се съдържат биографични данни за семейството и етапите на образованието на младия църковен деец – Котел и Карлово, Цариград и Париж. Проследени са неговите отношения с любимия му учител Райно Попович и благодетелят Стефан Богориди. Описани са детайлно първите стъпки по неговия професионален път – управител на о-в Самос, връщането на монах Иларион от заточение на Атон, член на Търговското съдилище и на Върховния съд в Цариград, публицист и редактор на сп. „Български книжици“, изследовател и историк.

Втората глава – **Гавриил Кръстевич – теоретик и вдъхновител на българското църковно движение в Цариград** – е разгърната в хронологичен план в 10 точки. Основен акцент тук е развитието на „Българския въпрос“. Тук е представена дейността на Г. Кръстевич като общественик и църковен деец, участник в църковни събори, смесени българо-гръцки комисии по българския църковен въпрос, който е първият

етап от общия „български въпрос“. Много от най-значимите документи по църковния ни въпрос са негово дело. Той е сред инициаторите и автор на прошениято от 1856 г. за административна автономия и църковна независимост на българите, замесен е в събитията около „Българския Великден“ (1860 г); участва пряко и в изработването на проекта за фермана, с който се учредява Българската Екзархия.

В трета глава – **Гавриил Кръстевич – защитник на българската кауза** – в осем точки са представени събитията, свързани с издаването на султанския ферман от 27 февруари 1870 г. за създаването на Българската екзархия, и последствията от това. В подготовката и издаването на този държавен акт на Гавриил Кръстевич се пада една от главните роли. Такава ще бъде тя и при изработването на проекто-устава на Екзархията, както и на Първия църковно-народен събор. Важна е и ролята му на апологет за българската църковна кауза в смесените българо-гръцки комисии за подготовката на фермана; но не по-маловажна е тя в работата на Привременния мирски български съвет, в който се разглежда предложеният от Гавриил Кръстевич проект за устав. Това му отрежда мястото на основен докладчик по проекта за устав в църковно-народния събор. Той застъпва и тезата за несменяемост и пожизнено служение на екзарха, но членовете на събора се обединяват около четиригодишен мандат. Последвалите събития ще покажат неговата правота. Успоредно с това той развива и активна публицистична дейност в защита на правата на българите на църковна независимост и срещу обструкциите на Цариградската патриаршия. Отново главна роля му е отредена и в преговорите през 1871 г. в смесената българо-гръцка комисия по прилагането на фермана. Следва размирната 1872 г., в която освен избора на екзарх се стига и до огромното разочарование, породено от провъзгласяването (29 август 1872 г.) на достопечалната схизма от страна на Цариградската патриаршия. Кръстевич участва в изготвянето на

отговора на Екзархията на несправедливо наложената схизма. Разочарован от неразбирането на стремежите му относно воденето на църковните дела, в края на 1872 г. той се оттегля от активна дейност в тази област, което е една тежка загуба за църковното дело.

В четвърта глава, озаглавена **Гавриил Кръстевич – общественик**, изложението е разгърнато в 7 точки с подточки, като разказът хронологично завършва със събитията около Съединението (1885 г.). След известно прекъсване, през време на което името на Кръстевич като че ли слиза от обществената сцена, ние го виждаме да се завръща на нея през 1879 г. в качеството на главен секретар на Главния управител на провинция Източна Румелия и директор на Дирекцията на вътрешните работи (1879 – 1884). Той остава там до Съединението, като се изявява като съветник, политик и общественик, заемайки различни висши управленски длъжности. Това става възможно благодарение на доверието, с което той се ползва както пред правителството в Цариград, така и сред българите в областта. Той организира органите на администрацията и на съдебната власт в Източна Румелия. В неговото ведомство попада и организирането на избори. Във всички свои управленски ангажименти той блестящо демонстрира своите качества. Стига се до 13 април 1884 г., когато е избран за Генерал-губернатор на Източна Румелия, на мястото на изгубилия политическото доверие на Русия княз Алеко Богориди. През есента на същата година провежда избори, с което променя в своя полза състава на Областното събрание. Макар и неофициално, Кръстевич е в течение на движението за обединение на Княжество България с Източна Румелия. Той подкрепя това въжделение на българите и тайно прави възможното то да се случи. След Съединението той е изведен в с. Мало Конаре, откъдето е преместен в София, а оттам в Цариград, с което приключва и мандатът му на губернатор, а и цялата му политическа кариера. След среща със султана той се оттегля в битието на частно лице. Умира на 16 ноември 1898 г. в

Цариград, оставяйки за себе си спомена за един ерудиран и способен държавник.

В **Заключението** авторът обобщава резултатите от своето изследване. Проследявайки жизнения път на Гавриил Кръстевич, той фокусира вниманието си най-вече върху дейността му като църковник, което заема и централното място в неговото изследване. Важна част от него е и проследяването на неговата политическа и обществена дейност в Източна Румелия.

Като цяло, в рецензирания труд Илко Димитров задълбочено и пространно представя многоаспектната личност на Гавриил Кръстевич и аргументирано, въз основа на богата архивна и изворова база и интерпретаторска литература. Личи доброто познаване на проблема и терминологията. Авторът показва умение с научен инструментариум да изследва цялостно поставения проблем и да формулира аргументирани изводи, с което покрива изискването за докторски дисертационен труд. Текстът е четивен, езикът е плавен и чист, стилът е висок. Смятам, че крайният резултат от докторантурата говори за кандидата като за човек със зряло богословско мислене и самостоятелен почерк.

Библиографията включва 38 печатни извора, 10 архивни единици и 55 заглавия интерпретаторска литература. Критичният апарат включва 391 бележки под линия.

Авторефератът точно пресъздава съдържанието на основния текст. В него са посочени 4 приносни момента, които аз възприемам и споделям, но те несъмнено са повече. Приложена е и декларация за оригиналност на текста.

Представени са четири публикувани статии във връзка с темата на дисертацията, които са отпечатани в научни издания. Свързани са с темата на дисертационния труд и дават допълнителна информация по някои от

засегнатите в него проблеми. Представени са и още 2 други публикувани статии. Посочено е и участие в три научни проекта.

Дисертационното съчинение, както и другата публикационна активност представят Илко Димитров като сериозен и перспективен учен, който добре владее богословската терминология и методологичните похвати за създаване на научен богословски текст.

Нямам общи публикации или друг вид конфликт на интереси с дисертанта.

Въз основа на гореизложеното и изхождайки от личните качества и трайните научни интереси на Илко Винчев Димитров, убедено давам своя положителен вот и си позволявам да ходатайствам пред уважаемото научно жури също да гласува положително на Илко Винчев Димитров да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 2.4 „Религия и теология” (История на БПЦ).

.....

(проф. д-р Ал. Омарчевски)